Objekty s keramikou pražského typu vo Věrovanoch a Olomouci-Slavoníne

Eva Čechová

A. Věrovany

Věrovany sa nachádzajú v najjužnejšej časti okresu Olomouc, vzdialené od mesta Olomouc cca 12 km. V blízkosti Věrovan preteká rieka Morava a priamo cez obec riečka Steklá. Obec sa skladá z troch historických častí: Věrovany, Rakodavy, Nenakonice (VOŽDA 2001).

V roku 2000 prebehol archeologický výskum vo Věrovanoch na ploche plánovanej cesty a dvoch parcelách rodinných domov v intraviláne „Nad mlýnem". Celkovo bolo odkrytých 46 archeologických objektov z rôznych období praveku a stredoveku (ŠRÁMEK 2001). Z ranoslovanského obdobia boli nájdené štyri objekty. Išlo o štvorcovú zemnicu so zbytkami ohniska v SV časti (objekt č. 6, obr. 1), dve zásobnicové jamy (objekty č. 21 a 36) a jeden plytký objekt sídlištnej povahy (objekt č. 9).

	Pôdorys	Rozmery d × š × h	Orientácia	Steny	Dno	Nálezy	Interpretácia
objekt č. 6	pravidelný štvorcový	3×3× 0,1 m	SZ–JV	prav. priame so strmým sklonom	rovné	ker., maz., osteol.mat., kamene	obytný objekt s ohniskom v SV časti
objekt č. 9	pravidelný oválny	1,2 × 0,85 × 0,1 m	VSV–ZJZ	prav. priame s miernym sklonom	rovné	keramika	plytký sídlištný objekt
objekt č. 21	pravidelný kruhový	0,75×0,65 ×0,7 m	–	prav. konkávne s převislým sklonom	–	keramika, osteol. mat.	zásobnicová jama
objekt č. 36	pravidelný kruhový	0,8×0,7× 0,85 m	–	prav. priame so strmým sklonom	rovné	keramika	zásobnicová jama

Keramický inventár

V polozemnici číslo 6 sa našlo 33 fragmentov keramiky. Išlo o štyri výdute, z ktorých jedna (107–4) bola zdobená hrebeňovitou vlnicou a ostatné tri boli nezdobené. Ďalej dve dná nezdobené, zvonku rovné (107–6, 107–7). Nájdené tu boli aj dva okraje, pričom jeden bol šikmo von zrezaný s jednoduchou líniou na vnútornej strane (107–1) a druhý pochádzal z pekáča (107–2). Medzi keramické nálezy patrí aj držiatko liacej panvičky (107–3). Ďalších 17 menších keramických zlomkov pochádzalo z tela nádoby.

V objekte číslo 9 sa našla väčšia časť nádoby pražského typu (110–1, obr. 2), ktorú tvorilo 31 fragmentov. Táto nádoba bola nezdobená, s výškou 15,3 cm a hrúbkou steny 0,58 cm, v dne skoro až 1 cm. Podľa klasifikácie nádob pražského typu na Morave (Jelínková 1990) by spomínaná nádoba patrila do skupiny A. Nádoba je vázovitá s krátkym a priamym okrajom, jej výduť je vysoko položená. Dno nádoby je rovné, rovnako hrubé. Jeho okraj je rovno zrezaný.

V zásobnicovej jame (objekt č. 21) sa našlo 11 jedincov. Okrem fragmentov pochádzajúcich z tela nádob, sa našiel aj jeden v ruke robený, rovno zrezaný okraj (122–1), a jedno v ruke robené dno, rovné a rovnako hrubé (122–2). Všetky nálezy boli nezdobené a zlomkovité.

V 2. zásobnicovej jame (objekt č. 36), bolo zistených 12 keramických jedincov, z čoho tri boli okraje. Jeden zdobený rýhami (137–1) a dva nezdobené (137–2, 137–3). Dva okraje boli zaoblené a jeden zrezaný.

Keramické nálezy vo Věrovanoch svedčia o ručnej výrobe nádob. Ich dná boli kotlíkovito formované z masy hliny. Hrúbka stien nie je vždy rovnaká, čo bolo ovplyvnené nerovnomernou hrúbkou pásikov, z ktorých boli nádoby modelované. Na niektorých črepoch sú viditeľné rôzne žliabky po ťahoch rukou. Povrch nádob je v tmavších odtieňoch hnedej farby.

Na makroskopicky sledovaných nádobách, v keramickej hmote, sú viditeľné anorganické častice (piesok, drvené kamene) a menej aj organické prímesy (semená). Podľa klasifikácie keramickej hmoty z roku 1970 (PLEINEROVÁ – ZEMAN 1970) by keramická hmota vo Věrovanoch patrila zväčša do 3. skupiny, teda obsahuje zrnká väčšie ako 2 mm. Nájdená keramika pražského typu bola vo väčšine prípadov nezdobená, náznak výzdoby je badateľný iba na 3 fragmentoch.

B. Olomouc-Slavonín

V roku 2001 bol pri predstihovom archeologickom výskume supermarketu Carrefoure na katastri Slavonín v poľnej trati Horní lán nájdený objekt č. 1405 – zemnica s keramikou pražského typu (obr. 1). Na preskúmanej lokalite o rozlohe cca 13 ha sa jedná o ojedinelý nález z tohto obdobia (Kalábek 2002).

	Pôdorys	Rozmery d × š × h	Orientácia	Steny	Dno	Nálezy	Interpretácia
objekt č. 1405	pravidelný štvorcový	4 × 4 × 2,8 m	SV–JZ	pravidelné priame s výrazným sklonom	rovné	ker., maz., osteol.mat., kamene, uhlíky, kov	obytný objekt s kamenným vykurovacím zariad. v rohu

Keramický inventár

Objekt č. 1405 z Olomouca-Slavonína obsahoval takmer celú nádobu a niekoľko ďalších fragmentov keramiky pražského typu, medzi ktorými boli aj časti okrajov. Podľa klasifikácie keramiky pražského typu (Jelínková 1990) sa v objekte č. 1405 našla nádoba patriaca do skupiny B (obr. 2), teda tvar so súdkovitým telom a ústím mierne vytiahnutým. Dno nádoby je zvonku rovné. Keramická hmota obsahuje ostrivo menšie ako 2 mm. Dva keramické zlomky boli zdobené (3387–7, 3387–8).

C. Záver

Na oboch skúmaných lokalitách sa okrem objektov z rôznych období praveku a stredoveku našli aj objekty s keramikou pražského typu. Na každej lokalite bola nájdená jedna takmer celá nádoba pražského typu. Vo Věrovanoch išlo o nádobu typu A nájdenú v plytkom sídlištnom objekte. Nádoba mala maximálnu výduť v hornej tretine svojej výšky a jej okraj je priamy a krátky. V Olomouci-Slavoníne bola nájdená

obdobná nádoba v obytnom objekte. Táto patrila do skupiny B, v ktorej už nádoby majú maximálnu výduť posunutú viac do stredu svojej výšky. Podľa absolútneho datovania by teda nádoba typu A z Věrovan patrila do 2. polovice 6. storočia a nádoba typu B z Olomouca-Slavonína do 1. polovice 7. storočia. Ostatné nálezy sú vďaka zlomkovitosti horšie datovateľné, ale s určitosťou sa dá povedať, že patria do konca 6. a počiatku 7. storočia, rovnako ako celé osídlenie na spomínaných lokalitách.

Literatúra

JELÍNKOVÁ, D. 1990: K chronologii sídlištních nálezů s keramikou pražského typu na Moravě. In: Pravěké a slovanské osídlení Moravy. Sborník k 80. narozeninám Josefa Poulíka. Brno.

KALÁBEK, M. 2002: Nálezová zpráva ze záchranného archeologického výzkumu Slavonín-Horní lán. Olomouc.

PLEINEROVÁ, I.– ZEMAN, J. 1970: Návrh klasifikace časně slovanské keramiky v Čechách, AR XXII, 721–732.

ŠRÁMEK, F. 2001: Nálezová zpráva ze záchranného archeologického výzkumu vo Věrovanoch. Olomouc.

VOŽDA, G. 2001: Dějiny Věrovan do roku 1848. Věrovany.

Summary

Features Containing Prague-type pottery in Věrovany and Olomouc-Slavonín

Eva Čechová

Besides features of different prehistoric and medieval periods, features containing Prague-type pottery were found on both abovementioned sites. Each site yielded one almost intact Prague-type vessel. In Věrovany it was a vessel of A-type found in a shallow settlement feature. The vessel had its maximum convexity in the upper third of its height and its rim was straight and short.

In Olomouc-Slavonín a similar vessel was found in a residential feature. It belonged to B-type where the convexity reaches its maximum more towards the centre of its height. According to absolute dating, the A-type vessel from Věrovany dates back to the second half of the 6th century and the B-type vessel from Olomouc-Slavonín dates back to the first half of the 7th century. Due to its fragmentary conditions, other finds were more difficult to date. It is certain, however, that they belong to the turn of the 6th and 7th century as well as the entire settlement on the sites.

Captions

Fig. 1: Ground plans of residential feature 6 in Věrovany and residential feature 1405 in Olomouc-Slavonín.

Fig. 2: A Prague-type vessel of typw A from Věrovany (left) and Prague-type vessel of typw B from Olomouc-Slavonín (right).

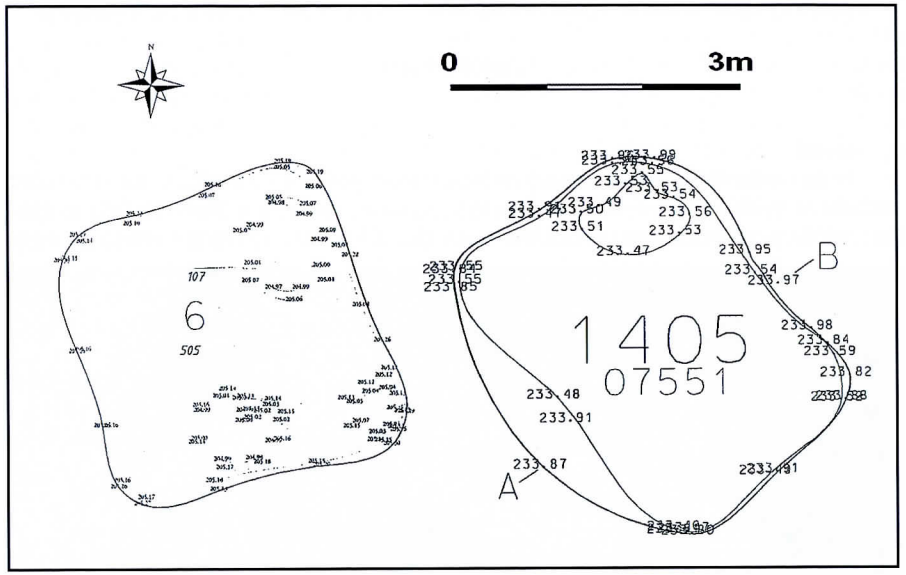

Obr. 1: Pôdorys obytného objektu č. 6 vo Věrovanoch a obytného objektu č. 1405 v Olomouci-Slavoníne. Kresba archív ACO.

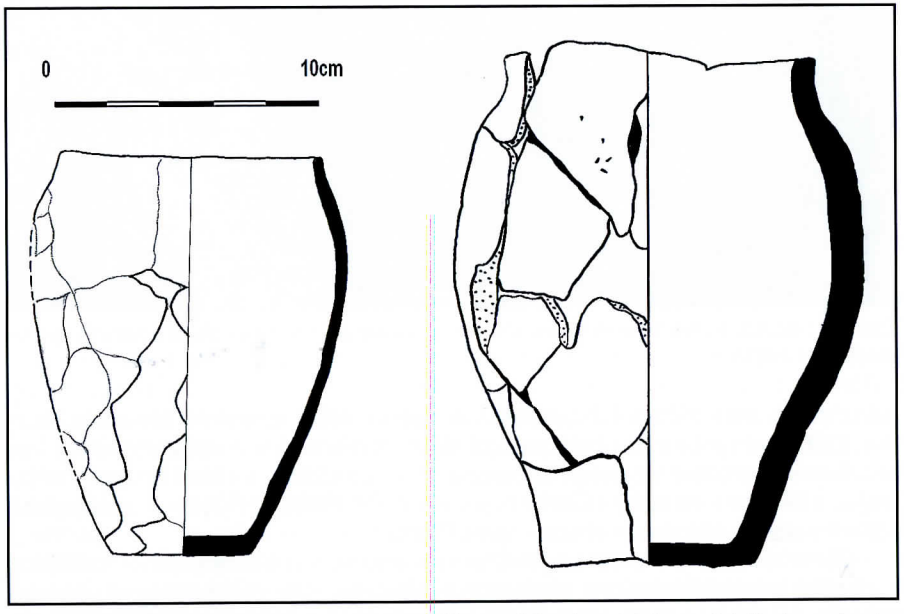

Obr. 2: Nádoba pražského typu skupiny A z Věrovan (vľavo) a nádoba pražského typu skupiny B z Olomouca-Slavonína (vpravo). Kresba E. Čechová.